

เทศน์เช้า วันที่ ๑๑ มกราคม ๒๕๖๓

พระอาจารย์สงบ มนัสสุนโต

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองกวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ตั้งใจฟังธรรมะนะ ตั้งใจฟังธรรม ฟังธรรม สัจธรรมมันเป็นความจริง ความจริงเป็นสิ่งที่
พิสูจน์ พิสูจน์ตรวจสอบได้ มันคงทนถาวร ถาวรเพราะอะไร

ถาวรเพราะองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะมาตรัสรู้แล้วตรัสรู้แล้ว องค์สมเด็จพระ
สัมมาสัมพุทธเจ้า พระศรีอาริยมุตไตรยจะมาตรัสรู้ข้างหน้า อนาคตวงศ์อีก ๑๐ องค์ข้างหน้า
องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะมาตรัสรู้ ตรัสรู้ ความจริงเป็นสิ่งที่คงทน

แต่มนุษย์เราต่างหาก สติปัญญาเราต่างหากไม่คงทนไง ไม่สามารถพิสูจน์ตรวจสอบได้
ถ้ามันสามารถพิสูจน์ตรวจสอบได้ ภาวนามยปัญญาไง มันตรวจสอบหัวใจของตนไง

เหล็ก เห็นไหม เวลาเขาจะตี เขาจะหลอมมัน เขาไปเผาในอุณหภูมิที่ร้อน เหล็กแดงๆ
เลยเผาละลายอยู่อย่างนั้นนะ เผาไปเพื่อความสะอาดบริสุทธิ์ เหล็กที่เขาต้องการมีที่แข็งแรง
เขาตีซ้ำตีซ้อน ตีซ้ำตีซ้อน ดาบซามูไรเขาตีแล้วตีแล้ว ตีแล้วตีแล้วขึ้นมา ดาบฟันดาบขาดเลย นี่
ไงความคงทน ความคงทน สัจจะความจริงมันมีของมันไง

ถ้าสัจจะความจริงมีของมัน เราต่างหาก หัวใจเราต่างหาก อ่อนแอต่างหาก หัวใจของ
เรา เห็นไหม แคศรัทธาความเชื่อ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกศรัทธาความเชื่อเป็น
อริยทรัพย์ ความเชื่อในพระพุทธศาสนา ความเชื่อในพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ องค์สมเด็จพระ
สัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นเอกบุรุษยอดคน ทำไมกราบธรรม กราบธรรมละ สัจธรรมอันนั้นมัน
ยิ่งใหญ่ขนาดไหน มันยิ่งใหญ่ขนาดไหน วิมุตติสุข วิมุตติสุข เวลาวิมุตติสุขมันสุขอย่างไร

เวลาทางโลก เห็นไหม หลวงตาท่านบอกว่าหมาบ้ามันกัดธรรมะไง เวลาพูดเล่น พูดแซว
กันไง สวรรค์ไม่ไป สวรรค์ไม่มีมนุษย์ อยากไปนรก อยากไป เวลามันพูดเล่นพูดหัวกัน หลวงตา
ท่านบอกหมาบ้า หมาบ้ามันกัดไม่ใช่ธรรมะนะ มันกัดทุกอย่างไม่ใช่หน้าเลย

แต่ถ้าเป็นหลวงปู่มัน หลวงตาท่านเป็นผู้อุปัฏฐากหลวงปู่มันเอง ไม่ต้องเป็นพระไตรปิฎก
หรือแค่เป็นตัวอักษรเท่านั้นนะ ท่านไม่นั่งเสมอเลย เพราะว่าสิ่งนั้นมันคือสารธรรมะขององค์
สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ อักษร ตัวอักษรมันคือสารธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัม
พุทธเจ้าได้ ท่านเคารพบูชาตั้งแต่สิ่งที่จะสื่อสิ่งที่เป็นสัจจะความจริงนั้นออกมา แล้วเวลาเป็น
สัจจะความจริงในหัวใจอันนั้นมันยิ่งใหญ่มาก เห็นไหม

เวลาคนเขาพูดกัน พระอรหันต์มันไร้เดียงสาเหมือนเด็กๆ เด็กๆ มันไร้เดียงสามันน่ารัก
นะ เด็กๆ มันไร้เดียงสา แล้วพระอรหันต์ไร้เดียงสาหรือ ไร้เดียงสาได้อย่างไร **พระอรหันต์สติ
สมบูรณ์แบบ ทุกอย่างสมบูรณ์แบบ** มันจะไร้เดียงสาอย่างนั้นได้อย่างไร มันไร้เดียงสาไม่ได้

ไร้เดียงสามันเป็นตามวัย มันเป็นวิมุติภาวะ เวลาเด็กๆ น่ารักน่าชัง น่ารักน่าชัง เด็กที่มัน
มีวิมุติภาวะ โอเควิมุติ โอ้โฮ! เขาก็ชื่นชม เด็กบางคนเกิดมาแล้วด้วยเวรด้วยกรรม เราไม่ค่อย
อยากจะพูด เพราะมันเหมือนกับว่าแบ่งเขา แบ่งเราไง เด็กเวลาเกิดมาพิการ เกิดมามีโรค
ประจำตัว เกิดมาต่างๆ แล้วเกิดมาขาดแคลน สิ่งนี้ใครไปคัดใครไปเลือกมันได้ มันเป็นโดยสัจ
ธรรมไง

เดี๋ยวนี้ทันสมัยนะ เวลาในเมืองจีน เวลาให้มีบุตรคนเดียว เขาส่งก๊อกลงเลย ถ้าผู้หญิง
เขาทำแท้ง ทำแท้งนะ มันน่าเศร้า มันจะเป็นหญิงหรือจะชาย มันจะเพศใดแล้วแต่ อย่าให้ผิดศีล
ผิดธรรม เราจะเป็นเพศไหนก็แล้วแต่ เราจะเป็นอย่างไรก็แล้วแต่มันเป็นเรื่องเวรเรื่องกรรม

แต่เวลาเราเกิดเป็นมนุษย์แล้ว เราไม่ผิดศีลผิดธรรม อันนี้สำคัญมาก เราจะเป็นเพศไหน
ก็แล้วแต่ เราต้องทำให้มันถูกต้องตามทำนองครองธรรม เออ! เอาแค่นี้ เอาแค่ความถูกต้องตาม
ทำนองครองธรรม มันจะเป็นเพศไหนก็แล้วแต่ เป็นเรื่องของเวรของกรรมใช้ไหม เราไปเลือกไป
แยกไม่ได้ไง มันเป็นความละเอียดอ่อนนะ

เรื่องสิ่งมีชีวิตนะ ดูการผสมพันธุ์ของเกสรสิ เวลามันผสมเกสรแล้วมันมีพืช มันมีชีวิตรเกิด
ใหม่ แล้วความผสมของเกสรนั้นนะ สัจจะความจริงอย่างนี้เป็นสัจจะความจริงอย่างนี้ เราใช้
สารเคมีกัน ในทางยุโรปเขาเป็นห่วงเป็นใยมากกว่าแมลงมันจะตายหมด แมลงมันจะตายหมด
การผสมเกสรมันจะมีปัญหาขึ้นมา สิ่งต่างๆ โลกมันหมุนเวียนมันเปลี่ยนของมันไป นี่พูดถึง
สิ่งมีชีวิตนะ แล้วถ้ามันเวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะมันมหัศจรรย์กว่านี้อีก

ความมหัศจรรย์นั้นนะ มหัศจรรย์ ผลของวิญญูะ ผลของวิญญูะไ้ ผลของวิญญูะมันเกิด โดยกระแส กมฺมพฺนฺธุ กมฺมปฏิสฺสรโณ เรามีกฎหมายควบคุมกันได้ เรามีกฎหมายควบคุม เทวดาได้ไหม เรามีกฎหมายควบคุมพรหมได้ไหม เรามีกฎหมายไปควบคุมนรกอเวจีได้หรือ เปล่า แล้วมันไปเสวยเวรเสวยกรรมของมัน เวลามันหมดเวรหมดกรรมมันเลื่อนเป็นชั้น เป็นชั้น ขึ้นไป

พอเลื่อนเป็นชั้น จิตที่ไม่เคยตาย ไม่เคยตาย จิตไม่ตายมึงต้องมีความละเอียด เพราะ จิตที่ไม่เคยตาย สิ่งที่จะไปเป็นไปสะสมลงที่จิต มันต้องเป็นคุณงามความดี จิตที่ไม่เคยตาย จิตที่ไม่เคยตาย แต่พฤติกรรมหย่าเป้อยู่มัน จิตไม่ตาย สอนแต่คนอื่นไง ไม่สอนหัวใจของตน ใจ

ถ้ามันสอนหัวใจของตนนะ ผลของวิญญูะ ผลของวิญญูะ เวลาผลของวิญญูะนะ แล้วเวลามี ทัศนคติ มีความเห็นผิด รู้เท่าไม่ถึงการณ์ ความเห็นผิด นี่ก็เลยทั้งนั้นนะ ถ้ารู้เท่าไม่ถึงการณ์มัน ไม่มีเจตนา แต่ถ้าหลงผิดละ ถ้าหลงผิดเราจะมีสติปัญญาอย่างไร นี่ไงตรงนี้มันเป็นการล้างไฟ ล้างไฟด้วยสัมมาสมาธิ สัมมาสมาธิล้างไฟเลย ทัศนคติของคน ความเห็นของคน ความแตกต่างของคน ล้างใจ

ถ้าเป็นสมาธิเป็นสัมมาสมาธิ ความเป็นสากลมีค่าเท่ากันหมด จะสูงส่งต่ำต้อยขนาด ไหน เวลาทำสมาธิคือสมาธิ สมาธิเป็นสากล มันล้างหมดเลย ล้างขึ้นมาให้มันเป็นจิตเดิมแท้ จิตเดิมแท้ใจ ปฏิสนธิจิต ปฏิสนธิจิต แล้วเวลามีอำนาจวาสนายกขึ้นสู่วิปัสสนา มันก็กลับไปที ข้อมูลอีกแล้ว ข้อมูลคนมีอำนาจวาสนา ไม่มีอำนาจวาสนา ถ้าคนมีอำนาจวาสนานะ จิตสงบ แล้วเห็นกายโดยสังขจะโดยความจริงเลย แต่ถ้าคนที่มันไม่เห็น ต้องรำพึง ต้องน้อมไป ต้องมีสาร ตั้งต้น ต้องมีการกระทำ

นี่ไงฝึกหัด เวลาการฝึกหัด ฝึกหัดมันจะเกิดขึ้นมา นี่อริยสังขใจ นี่สิ่งผลบุญหรือบาป เวร หรือกรรม มันผลของวิญญูะ มันสะสมลงที่ใจที่เวียนว่ายตายเกิดในวิญญูะนี้อยู่แล้ว แล้วเวลาแข่ง อำนาจวาสนาแข่งกันไม่ได้ แข่งอะไรก็แข่งกันได้ อำนาจวาสนาเวลามันมาถึงของแต่ละบุคคล แล้วอำนาจวาสนานั้นมันจะยืนยงคงกระพันหรือ นี่ไงมันก็เปลี่ยนแปลงของมันไปตามกาลเวลา

ไง พอเปลี่ยนแปลงตามกาลเวลา พวกเราถึงได้มาสร้างบุญกุศลอยู่นี่ไง สิ่งที่เป็นอำนาจวาสนา แล้วเราจะรักษาของเรา

ชีวิต สิ่งที่มีค่า มีค่า มีค่าจริงๆ เห็นสิ่งนี้มีค่ามาก มันมีค่ามากเพราะมันมีความรู้สึกนึกคิดไง มันเปลี่ยนแปลงได้ไง มันพัฒนาได้ มันทำให้เป็นคนดีได้ ดี ประเสริฐ ดีจนสิ้นกิเลสเลย

มันพัฒนาของมันได้ แต่ถ้ามันพัฒนาได้มันก็อยู่พ้นทุกข์ของมัน ถ้าพ้นทุกข์ของมัน มีขันติธรรม มีความอดทน มีความวิริยะ มีความอุตสาหะ มีการกระทำ กลิ่นของศีล กลิ่นของธรรมไง เราประพฤติปฏิบัติมากน้อยขนาดไหน ถ้ามันยังไม่เป็นผลสำเร็จ เราอย่าท้อแท้ เราพยายามทำของเรา พยายามทำของเรา กลิ่นความเพียรของเรา ความวิริยะ ความอุตสาหะของเรา นั่นแหละมันส่งผลของมันไป

ถ้าถึงที่สุดมันได้แค่นั้นก็เอาแค่นั้นไปก่อน เอาแค่นั้นไปก่อน แล้วเราทำของเราไป เราไม่ปล่อยให้หัวใจเราไหลไปตามกิเลสตัณหาความทะยานอยากที่ชักนำของเราไป

สิ่งมีชีวิตสำคัญมาก แต่! แต่เวลาคนมันเจอวิฤติขึ้นมาแล้วมันทนไม่ได้ไง เจอวิฤติแล้วกำลังใจมันท้อแท้ มันท้อถอย เวลาหลวงตาท่านอดอาหารของท่าน เวลาจะบิณฑบาต บิณฑบาตไม่ไหวเลยล่ะ แล้วเวลานั่งลง นี่พระอรหันต์นะ แต่ตอนที่จะสู้กับมันน้ำตาไหลนะ “อ้อ! มึงเอากุขนาดนี้เชียว วันไหนกูมีกำลังกูจะเอามึงบ้าง” ไม่ท้อแท้ไง มันยังมีความมีขันติธรรม มันยังจะสู้กับมึงอีก

เวลาท่านบอกท่านแพ้วมา เห็นไหม Һงายหมา Һงายหมามาตลอดเลย แต่พอมีความวิริยะ อุตสาหะ มีความเข้มแข็งมากขึ้น จากҺงายหมาก็เป็นҺงายแมว แมวมันตบ แมวมันลูกได้เร็วกว่า จากҺงายท้องจนไม่มีทางสู้ สู้มันได้ สู้มันได้จนพัฒนา คำว่า “สู้มันไม่ได้” Һงายท้อง Һงายท้องก็คือความเจ็บช้ำน้ำใจ Һงายท้องคือความล้มเหลว Һงายท้องเพราะว่าเราไม่มีสิ่งใดเป็นขึ้นเป็นอันเลย ในหัวใจมีแต่ไฟนแต่ไฟ Һงายท้อง Һงายท้องมาไง

พอเวลาҺงายแมว เห็นไหม มันสู้ได้ แล้วมันมีจุดยืนของมันขึ้นมา มันเห็นว่า เออ! เราก็ทำความดีมาเว้ย เราก็มีกำลังอยู่บ้าง มันสู้ของมันอยู่อย่างนี้ ถ้าสู้ของมัน จากҺงายแมวมันมีพัฒนาการของมันขึ้นไปไง ถ้าพัฒนาการของมันขึ้นไป ส่วนใหญ่แล้วเราถึงเห็นคุณค่า เราศึกษา

เรื่องนี้มีมาตั้งแต่สมัยหลวงปู่มั่น เวลาหลวงตาท่านอยู่กับหลวงปู่หล้าใช้ใหม่ ถือถุดงค์ด้วยกัน ถือถุดงค์ด้วยกัน เวลาถือถุดงค์ในบ้านฝือ ถือถุดงค์ที่วัดเลย พอไปแล้วก็เลิกไป ฝือนไป

ท่านอยู่กับหลวงปู่หล้า “หล้า ถ้าไม่เจอผม ห้ามกลับเข้าเขตวัดนะ มันเป็นทางสองแพร่ง” ก่อนเข้าบ้านฝือนั้นจะต้องเจอกันก่อน มีอะไรท่านมาแบ่งให้ แบ่งให้นี้ไง ไม่ให้ล้มลุกคลุกคลาน ไม่ให้มันท้อแท้ ไม่ให้มันไม่มีที่พึ่งไง แล้วเวลาคนอด คนอยาก คนทุกข์ คนยากนะ เรามีเงินมีทองยืม ถ้าวันไหนมีตั้งคั้นะอิม ไม่อยากกินอะไรเลยนะ วันไหนไม่มีตั้งคั้นะในกระเป๋าสี หนุนก็น่ากิน นี้น่ากิน มันอยากไปทั้งนั้นถ้าไม่มีเงินในกระเป๋ ถ้ามีเงินในกระเป๋านะเออเฉย

คนไม่เคยทุกข์มันไม่เคยอยากหรอก เวลามันไม่อดมันไม่อยาก แล้วเราอดอยาก อดอยาก อยู่ในเมือง อดอยากอยู่ที่มีผู้คน เขาเจือจานเราได้ ไปอดอยากในป่าสิ หลงป่าอยู่คนเดียวมันจะ อดอยากก็คืออดอยากอย่างนั้นนะ กินได้ก็น้ำ เราหมกรกรองเอา แล้วมันทุกข์มันยาก เวลามันอด มันอยากกิเลสมันซำมันเติมใจ

เราจะบอกว่าเวลามันทุกข์มันยาก มันอดมันอยาก กิเลสมันซำมันเติม แล้วมันทำให้น้อยใจ “ทำไมเขาเป็นอย่างนั้น ทำไมเขาเป็นอย่างนี้” ถ้าคนไม่มีสติปัญญามันก็ท้อแท้ไป ถ้าคนมีสติปัญญาจะ เราทำมาเอง คติธรรมเราใช้มาตั้งแต่บวชเลยละ

“องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าท่านสร้างของท่านมา หลวงปู่มั่นก็สร้างของท่านมา ในบรรดาสัตว์สองเท้าองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าประเสริฐที่สุด ในกึ่งพุทธกาล หลวงปู่มั่นท่านเข้มข้นที่สุด แล้วท่านก็เป็นคน เราก็เป็นคน มันจะท้อแท้ มันจะวาสนาน้อยขนาดไหนก็สู้เว้ย! สู้มันไปเรื่อย เก็บเล็กผสมน้อย”

ถึงขึ้นชมหลวงตาท่านพูดถึงหลวงปู่มั่นใจ เป็นพระอรหันต์ เก็บเล็กผสมน้อยเพื่อเป็นขวัญ เป็นกำลังใจให้กับลูกศิษย์ลูกหา เวลาหลวงตาท่านเห็นว่าคนผู้เฒ่าผู้แก่ไม่สบาย เอน้ำมะพร้าวไปให้ท่านฉัน

“ไม่ได้ ไม่ได้”

“ไม่ได้เพราะอะไร”

“ไม่ได้เพราะไอ้พวกตาดำๆ มันมองอยู่”

คนที่หวังพึ่ง หวังอาศัย แล้วกำลังใจนะ มันโลเลนะ มันไว้ใจใครไม่ได้เลย คนที่มันจะไว้ใจได้ต้องยอดมนุษย์ ต้องเหนือเราทั้งหมด แล้วทำอย่างนี้มันอ่อนแอกว่าเรา เสร็จเลยนะ ทำอย่างนี้เพื่อหัวใจของไอ้พวกตาดำๆ ค่านี่มหาศาล

ท่านเสียสละ เสียสละความสะดวกรสบาย เสียสละเรื่องต่างๆ อย่างของท่าน เพื่อความมั่นคง เพื่อหัวใจที่มันมีหลักมีเกณฑ์ของมัน เพื่อประโยชน์กับมันไง แล้วเวลาภาวนาไปแล้ว ภาวนาไปแล้ว มันเป็นไปตามวัย ถ้าตามวัยมันพัฒนาขึ้นไปของมัน บุคคล ๔ คู่ แล้วพอจิตมันเป็นตามความมหัศจรรย์ของมัน บุคคล ๔ คู่ มันไปซาบซึ้งถึงสังฆคุณที่สวดกันนั้นนะ

บุคคล ๔ คู่ มันมหัศจรรย์อย่างไร ตั้งแต่ปุณฺณเป็นกัลยาณชน ปุณฺณทำสมาธิแสนทุกข์แสนยาก ทำลำบากลำบากนเหลือเกิน แต่มีสติปัญญา ปัญญาอบรมสมาธิเราเท่าทันมันแล้ว รูป รส กลิ่น เสียงเป็นบ่วงของมาร เป็นพวงดอกไม้แห่งมาร ถ้ามันเห็นอย่างนั้นแล้ว เวลาสติปัญญา มันเท่าทันแล้วนะ เป็นกัลยาณชน คำว่า “กัลยาณชน” เสียงมันก็แยกเสียงได้ รูป รส กลิ่น เสียง มันแยกดี แยกชัดได้ อะไรจริง ไม่จริงมันวางได้ มันวางได้ มันทำสมาธิก็ง่ายขึ้น พอง่ายขึ้น ถ้า ยกขึ้นนะถ้าจิตสงบแล้วเห็นสติปฏิฐาน ๔ ตามความเป็นจริง

โสดาปัตติมรรค เวลาโสดาปัตติมรรคมันพิจารณาของมันไป ภาวนามยปัญญา ปัญญา ที่มันเกิดขึ้น ถ้าตักคปหานมันใช้ปัญญาระดับหนึ่ง เวลาสมุจเฉทปหาน เอ๊ะ! มันเอ๊ะ! สันติภูมิจิโก รู้จำเพาะท่ามกลางหัวใจดวงนั้น แล้วมันพัฒนาขึ้นไป

เวลาพัฒนาขึ้นไป สกิทาคามิมรรค เวลาสกิทาคามิมรรคพิจารณาของมันไป เป็นขั้นเป็นตอนขึ้นไป เวลามันสกิทาคามีผล เอ๊ย! ศีลษาพระไตรปิฎกมานะมันก็เป็นทฤษฎีที่เชื่อมั่นนั่นแหละ เวลาใจมันเป็นขั้นเป็นตอนขึ้นมา อี้! อี้! อี้เลย มันไปนะ นี่ปัจเจกตั้ง สันติภูมิจิโก แล้วมันเป็นความจริง แล้วมันเป็นความจริงอยู่ในหัวใจดวงไหนล่ะ ถ้าหัวใจดวงนั้นมหัศจรรย์ขนาดนั้น แล้วมันมาจากไหนล่ะ

เวลาหลวงตาท่านพูดถึงเคารพมาก ไม่มีสิ่งใดสัมผัสธรรมได้ แม้แต่หนังสือพระไตรปิฎกก็เป็นกระดาษที่พิมพ์ด้วยหมึกเท่านั้น สิ่งที่จะสัมผัสธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้คือหัวใจของมนุษย์ ความรู้สึกนึกคิดอย่างนี้ไง

แล้วในทางโลก เห็นใหม่ ต้องมีเหตุมีผลนะ ต้องเป็นวิทยาศาสตร์ ต้องมีเหตุมีผล ต้องเชื่อธรรม เชื่อธรรม จะเชื่อคนไม่ได้ คนมันมีสัญญาอารมณ์ อารมณ์เชื่อไม่ได้ ไซ้! ถ้าคนยังปุถุชนคนหนาเชื่อไม่ได้ มันปลิ้น มันปล้อน มันหลอก มันลวง

แต่ถ้ามันเป็นสังฆธรรม มันอยู่ในหัวใจของหลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่นนะ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ากราบธรรม กราบธรรม กราบธรรมที่ในใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านะ มันไม่ได้อยู่ที่กระดาษ เวลาแสดงออกไปมันเป็นอดีต อนาคตไปแล้ว เวลาหลวงตาท่านว่าเป็นกิริยา เป็นภาษาพูด เป็นการสื่อ สื่อออกมาจากธรรมในใจ ที่มันสื่อออกมาเป็นกิริยา เป็นวิธีการทั้งหมด แล้วตัวธรรมละ นี่สิ่งที่สัมผัสธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ คือหัวใจของมนุษย์

ปริยัติ ปริยัติก็ศึกษา ศึกษา มา การศึกษาทางโลกมันสัญญาอยู่แล้ว มันเป็นสมมุติบัญญัติอยู่แล้ว แล้วไปศึกษาธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นวิธีการอย่างนั้น แล้วศึกษากันต่อไป มันก็เป็นสมมุติบัญญัติต่อเนื่องกันไป ต่อเนื่องกันไป สิ่งที่เกิดขึ้นสัญญาอารมณ์เกิดขึ้นจากหัวใจ เกิดขึ้นจากหัวใจ แล้วเราก็อ่อกันได้แค่หัวใจนั้น

เวลาเอาความจริงขึ้นมา สติก็คือสติ เป็นสมาธิขึ้นมาจิตสงบ หมับ! เป็นสากลใจ ล้างไฟ มันชนะกิเลสของเรามันถึงเป็นสมาธิได้ พอเป็นสมาธิได้มันไม่เข้าข้างใครออกใคร มันไม่เข้าข้างกิเลส แล้วไม่เข้าข้างธรรมะ ยังไม่เข้าข้างใครทั้งสิ้นเลย

เราทำสมาธิสมาธิได้ เรามีสติสัมปชัญญะ สิ่งที่สมถกรรมฐานยกขึ้นสู่วิปัสสนาใจ เอาหัวใจนี้วิปัสสนาแก้ไขใจดวงนี้ จิตเห็นจิตเป็นมรรคัง จิตเห็นอาการของจิต จิตเห็นสติปัฏฐาน ๔ มันเห็นตามความเป็นจริง มันยกขึ้นสู่มุคโค สู่ทางอันเอก แล้วมันใช้ปัญญาวิปัสสนา วิปัสสนาไป เวลาที่หัวใจมันหมุนตัว หมุนตัวไป เวลามันสมดุลของมัน มันมหัศจรรย์ของมัน มันเพลิดเพลิดของมัน

เวลาเพลิดเพลิด เพลิดเพลิดจนลิ้มตัว พอลิ้มตัวสมาธิมันอ่อนลงปั๊บ มันเป็นสัญญาอีก แล้ว สัญญาคือว่าคิดแล้วมันติดนู่น ติดนี่ ขัดนู่น ขัดนี่ พอขัด ถ้าสติปัญญามันเท่าทันนะรู้แล้ว เราประมาทแล้ว เราต้องกลับมาทำความเข้าใจของเราให้มากขึ้น พอทำความเข้าใจของเราให้มากขึ้น แล้ว ถ้าใจมีกำลังแล้ว ปล่อยแล้วมันก็กลับเข้ามาอีก

นี่พูดถึงนี่เป็นทางเดิน เป็นมคโคทางเดินของหัวใจนะ ของเด็กๆ ของวันเด็ก ใจเด็กๆ เวลามันพัฒนาขึ้นไปมันมหัศจรรย์ในตัวมัน มหัศจรรย์ในตัวมัน ทั้งๆ ที่เราศึกษาธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า มรรค ๔ ผล ๔ เวลามันเป็นขึ้นมา เป็นขึ้นมาในใจ นี่มรรคหรือไม่ มรรค ผลหรือไม่ผล ฉะนั้น ไอ้คนที่ไม่ ไอ้คนที่พูดเลื่อนลอย มันเลื่อนลอย หนึ่ง ไม่ได้พูดออกมาจากใจนั้น ไม่ได้พูดมาประสบการณ์จากใจนั้น

จากใจดวงหนึ่งสู่อีกดวงหนึ่ง เห็นไหม นี่พูดถึงธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พอศึกษามาแล้วพิมพ์ผิด เวลาพิมพ์ยังพิมพ์ไม่ถูกต้อง ต้องพิมพ์อย่างเราเนี่ย มันยังไปแก้ไข สัจธรรมปฏิรูป แล้วแต่ความพอใจของตน

นี่พูดถึงถ้าเป็นธรรม เป็นธรรมนะ เราฟังธรรม เราฟังธรรมกันอย่างนี้ ฟังธรรมอย่างนี้นะ สิ่งที่ไม่เข้าใจก็เขว่นไว้ก่อน อย่าว่าเป็นบันไดฟังเลย เขว่นไว้แน่นแหละ เวลามันถึงที่สุดนะ เวลาหลวงตาท่านพูด “เวลาพระไปวิเวกหรือไปปฏิบัติมานะ ให้ไปวิเวกให้ไปปฏิบัติมา ถ้ามีสิ่งใดที่มีความรู้ มีความเข้าใจ มาสอนเราด้วย”

เวลาหลวงปู่มัน “สิ่งที่จริง เป็นจริง ที่ว่าเวลามันเท่าทันแล้ว เวลามันเท่าทันแล้ว พุทธะ ผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบานมันอันเดียวกัน เวลามันอันเดียวกัน ถ้าไปรู้จริงขึ้นมา ถ้ามันผิดพลาดขึ้นมาให้บอกผมด้วยนะ ให้บอกผมด้วยนะ”

ท่านทำทนาย ทำทนายก็เหมือนการพัฒนาประเทศ เวลาห่างกัน ๕๐ ปี ๖๐ ปี ประเทศพัฒนาแล้ว จิตใจที่พัฒนาแล้วเขาสมบูรณ์แบบของเขา ไอ้ของเราประเทศยังไม่พัฒนาไป ภูมิไม่ได้ เห็นไม่ได้ ไฟฟ้าก็ไม่มีใช้ น้ำประปาก็ไม่มี ไม่มีอะไรเลยถ้ามันยังพัฒนาไม่ถึง พอเวลามันพัฒนาไปถึงจุดเดียวกันแล้ว เหมือนกัน เวลาเหมือนกัน

ท่านถึงทำทนายตลอดนะ ถ้าไปบุกเบิก ไปทำอะไรสิ่งใด ถ้าเป็นความจริง เป็นจริงเป็นจริง ขึ้นมานะ ถ้ามันจริง มาสอนผมด้วยนะ ทำตลอด เพราะมันห่างกันโดยหัวใจ มันห่างกันมาก

ฉะนั้น เวลาท่านพูดนะ เวลาพูดสื่อสารกับสังคม ถึงขยะ เหมือนพูดกับเขา เขาไม่รู้ รู้ไม่ได้หรอก ความรู้เป็นจริงไปไม่ได้ มันจะรู้ได้จากปัจจัยตั้ง สันติปฏิรูป รู้จากหัวใจของเราเนี่ย หัวใจนี่ถึงสำคัญ สิ่งมีชีวิตสำคัญมาก สำคัญมากเพราะมันพัฒนาของมันได้ มันคิดมันดีได้

แต่ถ้ามันคิดแล้วมันทุกข์มันยาก เบรกมันไว้ เบรกมันไว้ อย่าตามมันไป ไม่ตามมันไป
ของอาจารย์เป็นของอาจารย์ ของเราเป็นของเรา แล้วเรากำลังฝึกหัดอยู่นี้ เราพยายามเลี้ยง
ดูแลหัวใจของเราให้มันพัฒนาขึ้นมา ให้เป็นสมบัติของเรา ตามความเป็นจริงในใจดวงนี้ เอวัง